

timo ad litteram Psalmum esse exponendum de obligatione, qua tenetur populus Dei laudare Dominum semper præter cæteras gentes, ob gloriam sempiternam sibi promissam, et ad quam finito præsentis exilio sine dubitatione perveniat.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. CANTATE DOMINO CANTICUM NOVUM, LAUS EJUS IN ECCLESIA SANCTORUM.

Primus hic versiculus alloquitur eos, quibus dictum est in fine Psalmi superioris: « Hymnus omnibus sanctis ejus, populo appropinquanti sibi. » Sunt enim hi tres ultimi Psalmi inter se connexi, et unus continuatur cum alio, et ea causa est fortasse cur in officio Ecclesiastico in fine laudum matutinarum quasi unus Psalmus tres isti Psalmi concinantur. Ait igitur: O vos sancti, qui populus estis Deo propinquans, « cantate Domino canticum novum, » id est, cæteræ creaturæ cantant canticum ratione creationis, quod est canticum vetus; vos autem cantate canticum ratione renovationis, justificationis, glorificationis, quod est « canticum novum, » super nova materia, a novis hominibus decantandum. « Laus ejus in Ecclesia Sanctorum; » hæc est ratio verborum superiorum, quasi dicat Propheta: Vos sancti, « cantate Domino canticum novum, » quia decet ut laus Dei potissimum audiatur in congregatione Sanctorum.

Vers. 2. 2. LETETUR ISRAEL IN EO, QUI FECIT EUM; ET FILII SION EXULTENT IN REGE SUO.

Canticum novum magnam habet lætitiã, quoniam annuntiat beneficia perfecte felicitatis, et quia ex ardentissimo amore procedit. Igitur Israel populus Dei electus, qui cantat « canticum novum, » lætetur cantando « in eo, qui fecit eum, » in ipso conditore suo, qui non solum creavit naturam, sed etiam donavit gratiam; et sic fecit non solum ut esset, sed ut esset Israel. « Et filii Sion exultent in rege suo; » est repetitio per alia verba, nam *filii Sion* ipse est Israel. Recte in Bibliis recognitis sublatum est *filia*, et repositum *filii*, quoniam in hebræo et græco habetur *filii Sion*, et sic legunt S. Augustinus, S. Hieronymus, S. Chrysostomus, Euthymius et alii; neque deerant textus latini, qui habent *filii*, ut videri possit typographorum vitio irrepsisse vox *filia*, pro *filii*.

Vers. 3. 3. LAUDENT NOMEN EJUS IN CHORO, IN TYMPANO ET PSALTERIO PSALLANT EI.

Neque solum cantent canticum novum cum lætitiã et exultatione, sed etiam instrumenta musica ad voces suas adjungant, id est, non solum ore, sed etiam opere, non lingua tantum, sed etiam manu, hoc est, vita et moribus cantent. Per *chorum* intelligunt alii instrumentum musicum, ut etiam per *tympanum* et *psalterium*: quod clarius colligi videtur ex Psalmo sequenti; dicitur autem *chorum*, cum accipitur pro instrumento, *tubicam*

Chorus pro instrumentum musicum.

significare. Sed possumus etiam per *chorum* intelligere multitudinem cantorum simul canentium, ut sonat vox græca et latina, et ut Patres intellexerunt. Ait igitur: Laudet eum « in choro » vocibus consonis simul concinentes, « in tympano et psalterio » manibus psallentes, lætitiæ sonitum edant.

4. QUIA BENEPLACITUM EST DOMINO IN POPULO SUO, ET EXALTABIT MANSUETOS IN SALUTEM.

Hæc est ratio cantici novi, quia complacuit sibi Dominus in populo suo, id est, amavit eum ab æterno ex mera benignitate sua. Hoc beneplacitum Dei, græce *ἀγαπή*, est fundamentum et prima radix omnium honorum nostrorum: nam ideo prædestinavit, ideo vocavit, ideo justificavit, ideo glorificavit, « quia complacuit sibi in populo suo; » de hoc dicit Dominus *Luc. XII*: « Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum; » hoc beneplacitum passim in suis epistolis B. Paulus prædicat. Merito ergo materia est cantici novi. « Et exaltabit mansuetos in salutem. » Non complacuit solum sibi Deus in mente sua, sed hoc beneplacitum reipsa implebit, quia « exaltabit mansuetos in salutem, » id est, populum suum humilem, et mitem, ut vera membra ejus qui dixit: « Mitis sum et humilis corde, » exaltabit usque ad summam excellentiam, quæ est æterna salus. Quidam latini codices habent *exaltavit*, sed emendata lectio habet *exaltabit*; nam et in græco et in hebræo habetur in futuro *exaltabit*; utrumque est verum: nam exaltavit in spe, et exaltabit in re.

5. EXULTABUNT SANCTI IN GLORIA, LETABUNTUR IN CUBILIBUS SUIS.

Hic jam describit futuram gloriam electorum, ob quam toto corde cantare debebant canticum novum: « Exultabunt, inquit, Sancti in gloria » illa cœlesti, ad quam non perveniunt nisi vere sancti; et simul « letabuntur in cubilibus suis, » in loco illo summæ quietis. « Amodo enim dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis, » *Apoc. XIV*. Itaque, « Sancti in gloria » requiescant a laboribus, sed non requiescant ab actione laudationis. Erunt « in cubilibus, » ut quiescant, non ut dormiant.

6. EXALTATIONES DEI IN CUITURE EORUM, ET GLADII ANCIPITES IN MANIBUS EORUM.

In illa superna felicitate adeo non sunt otiosi sancti, ut et ore cantent, et manibus gladios vibrent. In textibus hebraicis et græcis habetur *exaltationes Dei*, ut etiam legitur in Bibliis recognitis. Tamen S. Augustinus et quidam alii le-

gunt, *exultationes Dei*. Facile fuit unius lidere mutatione inducere hanc varietatem: sed in sensu nulla dissensio est; nam sancti cum magno gaudio laudant et exaltant magnitudinem Dei, proinde simul exultant et exultant. Per *gladios* autem intelligimus potestatem judicariam, qua sancti omnes in die novissimo ferient persecutores suos, juxta illud *Deut. XXXII*: « Si acvero ut fulgur gladium meum, etsi arripuerint judicium manus mee. »

Vers. 7. 7. AD FACIENDAM VINDICTAM IN NATIONIBUS, INCREPATIONES IN POPULIS.

Ad hoc utuntur Sancti gladiis bis acutis, ut in die judicii vindictam sumant de hostibus suis, et eos increpent, atque eis exprobrent iniquitates suas. « Stabant enim tunc justi in magna constantia adversus eos, qui se angustaverunt, » *Sap. V*. Ex hoc loco intelligi potest, paulo duriorum esse eorum expositionem, qui hæc referunt ad conversionem iniquorum, qui dicuntur occidi gladio verbi Dei: nam qui convertunt iniquos, eosque feliciter occidunt gladio verbi, occidentes in eis peccatum, et resuscitantes justitiam, non sumunt de eis vindictam, sed beneficio maximo illos afficiunt.

Vers. 8. 8. AD ALLIGANDOS REGES EORUM IN COMPEDIBUS, ET NOBILES EORUM IN MANGIS FERREIS.

Diximus, per *gladios* intelligi judicariam potestatem; ideo non debet absurdum videri, si dicantur sancti habere gladios in manibus, « ad faciendam vindictam, et ad alligandos reges in compedibus: » potestas enim judicaria utrum-

que facere potest, et ferire condemnando, et alligare in compedibus, sententiam per ministros suos exsequendo; tunc igitur sancti alligabunt reges gentium « in compedibus, et nobiles eorum, » id est, principes terre, « in manibus ferreis, » quando cum Christo in extremo die judicii sententiam ferent adversus Antiochos, Herodes, Nerones, Diocletianos et cæteros principes infideles, ac dicent: « Ligatis manibus et pedibus, projiciantur in tenebras exteriores, » *Matth. XXII*.

9. UT FACIANT IN EIS JUDICIUM CONSCRIPTUM, GLORIA HÆC EST OMNIBUS SANCTIS EJUS.

Hic aperte declarat Propheta quorsum dixerit: « Ad faciendam vindictam, et alligandos reges eorum in compedibus. » « Ut faciant, » inquit, sancti, qui in terris injuste judicati sunt, justum « judicium » jam olim « conscriptum, » decretum et firmatum, et quasi in columna, inquit Chrysostomus, incisum, ut mutari non possit. Gloria hæc sedendi eum Christo in nubibus, et judicandi mundum et principes ejus, erit omnibus sanctis ejus. Quamvis enim Beda, in serm. *De S. Benedicto*, dicat, in judicio duos ordines futuros electorum, unum judicantium eum Christo, alterum misericorditer judicandorum, tamen illi qui misericorditer judicati fuerint, postea etiam judicabunt cum Christo persecutores suos, ut constat ex B. Paulo I *Corinth. VI*: « Nescitis quia sancti de hoc mundo judicabunt; si ergo in vobis, » id est, a vobis, « judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis. » Vere igitur « gloria hæc est omnibus sanctis ejus. »

PSALMIUS CL

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Alleluia.

Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.

2. Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

3. Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio et cithara.

4. Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.

5. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis.

6. Omnis spiritus laudet Dominum. Alleluia.

Argumentum. — Exhortatio ad celebrandum Deum omni genere musicæ, vocis et carminum.

V. s. n. — Alleluia.

Laudate Dominum in sancto ejus: laudate eum in fortitudine potentia [h. firmamento fortitudinis] ejus.

Laudate eum in fortitudinibus ejus: laudate eum juxta multitudinem magnificentia sua.

Laudate eum in clangore buccinæ: laudate eum in psalterio et cithara.

Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.

Laudate eum in cymbalis sonantibus: laudate eum in cymbalis tinnientibus [h. jubilationis].

Omne quod spirat, laudet Dominum. Alleluia.

1. Laudate Jovam.
Laudate Deum in sanctuario (templo) ejus,
laudate eum in firmamento (caelo, quod est sedes) potentiae ejus.
2. Laudate eum propter facinora ejus,
laudate eum secundum amplitudinem magnitudinis ejus.
3. Laudate eum clangore tubae (curvae),
laudate eum lyra et harpa.
4. Laudate eum tympano et choro,
laudate eum fidibus et fistula.
5. Laudate eum cymbalis canoris,
laudate eum cymbalis personantibus (alii, *jubilantibus*).
6. Omnis anima (quidquid vivit et spirat) laudet Jovam.
Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 5. Niebuhr in *Reisebeschreib. nach Arab.* cymbalorum seu discorum duplex genus apud Arabes esse ait, unum minoris formae, quo saltatrices inter saltandum utuntur; alterum majoris formae, quo hodie utuntur milites in musica castrensi. Pfeifferus conjicit, hos majores discos esse *cymbala personantia*, de quibus hic, minores vero esse *cymbala canora*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CL.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

In hoc postremo Psalmo invitatur populus Dei ad laudes Domini in summo caelo habitantis, cum omnibus musicis instrumentis, ut hoc modo demonstrat ardentissimum affectum suum.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. LAUDATE DOMINUM IN SANCTIS EJUS, LAUDATE EUM IN FIRMAMENTO VIRTUTIS EJUS.

«Laudate Dominum in sanctis ejus,» id est, o vos electi et Sancti, laudate Dominum in sanctuario caelesti habitantem. Nam vox hebraica *sanctitatem* proprie, et *sanctuarium* significat; et quamvis cum aliis punctis legi possit, *in sancto ejus*, et in numero multitudinis, *in sanctis ejus*, et exponi de sanctis hominibus, ut fere Patres exponunt; tamen quia in secunda parte versiculi idem repeti solet, et ibi expresse legitur: «Laudate eum in firmamento virtutis ejus,» et per *firmamentum* intelligitur caelum ex cap. 1 *Genes.*, ideo ad litteram videtur omnino per vocem, *in sanctis ejus*, intelligendum esse sanctuarium caeleste, quod ad *Hebr.* ix vocatur *sancta*, in numero multitudinis: «Introivit, inquit, semel in sancta.» Quia tamen sanctuarium Dei supremum sunt animae justorum, imo ipsi sancti sunt templum Dei, ideo potest etiam cum Patribus simpliciter hic

Sanctuarium Dei supremum

locus exponi de sanctis hominibus, quatenus in eis Deus habitat, ut in praecipuo sanctuario suo. «Laudate eum in firmamento virtutis ejus.» Vox *firmamentum* eadem est hoc loco etiam in textu hebraico, quae est in cap. 1 *Gen.*; proinde non est dubium sensum esse, «laudate eum in firmamento virtutis suae,» id est, in fortissimo palatio suo, quod est caelum, habitantem, vel in firmissimo throno suo caelesti residentem; nam Dominus ait *Matth.* v: «Nolite jurare per caelum, quia thronus Dei est;» et quemadmodum paulo ante diximus, sanctuarium Dei esse sanctos homines, sic etiam dicere possumus, per *firmamentum* sideribus plenum, intelligi posse *ecclesiam Sanctuarium*, qui veluti stellae fulgent, et in quibus Deus sedet, ut in praecipuo solio suo. Anima enim justae sedes est sapientiae.

sunt animae justorum.

2. LAUDATE EUM IN VIRTUTIBUS EJUS, LAUDATE EUM SECUNDUM MULTITUDINEM MAGNITUDINIS EJUS.

Docet Deum esse laudandum, non quia in caelo

simpliciter habitat, sed quia in eo habitat, ut omnipotens Imperator et Dominus omnium rerum: nam per *virtutes* hoc loco non intelliguntur virtutes morales, neque exercitus angelorum, sed robur ac potentia; et per multitudinem magnitudinis intelligitur excellens magnitudo, quomodo alibi dixit idem Propheta: «Quam magna multitudo dulcedinis tuae!» et alibi: «Secundum multitudinem miserationum tuarum,» id est, quam magna excellentia dulcedinis tuae! et secundum eximiam misericordiam tuam: est enim phrasid hebraica, per vocem *ר* significare *multum* et *excellens*. Ergo, inquit, «laudate eum in virtutibus ejus,» id est, ob magnas vires et magnum robur ejus; «laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus,» id est, magnifice laudate eum, quoniam eximia est magnitudo ejus, cum sit absolute et simpliciter magnus.

Vers. 3. 3. LAUDATE EUM IN SONO TUBAE, LAUDATE EUM IN PSALTERIO ET CITHARA.

Tria sunt instrumentorum musicorum genera, vox, flatus et pulsus; omnium meminit hoc loco Propheta: nam in hoc versiculo nominantur *tuba*, quae flatu sonitum reddunt; *psalterium* et *cithara*, quae pulsu chordarum resonant. Psalterium enim esse instrumentum decem chordarum, non semel legitur in Psalmis.

Vers. 4. 4. LAUDATE EUM IN TYMPANO ET CHORO; LAUDATE EUM IN CHORDIS ET ORGANIS.

Hic numerantur omnia genera: nam *tympanum* et *chorde* pulsantur; *chorus* est, ut alibi diximus, vel instrumentum musicum nobis incognitum, vel concertus vocum humanarum; *organum* inflatur: quamvis enim ignotum sit quid *organum* hoc loco significet, tamen probabiliter dici potest esse instrumentum plurium tibiarum simul conjunctarum, ad cujus postea imitationem facta sunt ea, quae nos *organa* vocamus.

Vers. 5. 5. LAUDATE EUM IN CYMBALIS BENE SONANTIBUS, LAUDATE EUM IN CYMBALIS JUBILATIONIS: OMNIS SPIRITUS LAUDET DOMINUM.

Cymbala quantuntur, et tinnitum reddunt. Dicuntur autem *cymbala jubilationis*, quae magnum laetumque sonitum reddunt, quales sunt campanae apud christianos. Mystice a Patribus instrumenta ista exponuntur, vel pro sensibus corporis, ut a S. Chrysostomo, vel pro virtutibus animi, ut a S. Augustino. Concludit Psaltes: «Omnis spiritus laudet Dominum.» Sunt autem quatuor hujus loci explicationes. Prima S. Augustini est, qui per *spiritum* intelligit spirituale vim, ut opponitur carni: Quia, inquit, sapere secundum carnem,

mors est. «Omnis spiritus laudet Dominum,» id est, omnis qui spiritualis est, et de Spiritu Sancto vivit, «laudet Dominum.» Sed B. Augustinus non observavit proprietatem linguae hebraicae: nam in hebraeo est *רוח נשמה*, quae vox non significat *spiritum*, ut opponitur carni, sed ut opponitur non spiranti et non viventi. Itaque *omnis spiritus laudet* hoc loco ponitur pro *omni quod spirat et vivit*. Altera explicatio est Theodoretii et Euthymii, qui per *omnem spiritum* intelligi volunt omnem hominem, quomodo accipitur illud *Psalm.* cxliv: «Benedicit omnis caro nomini sancto ejus;» saepe enim in Scriptura per *carnem*, vel per *animam* intelligitur totus homo. Sed mirum esset, si David restringere voluisset laudis officium ad solos homines, cum paulo ante invitaverit angelos, homines, bestias, solem, lunam, stellas, ignem, grandinem, nivem et cetera omnia. Tertia explicatio est aliquot recentiorum, qui per *omnem spiritum* intelligunt omnia animalia; sed si David loquitur de laudatione proprie dicta, frustra bestias invitat ad laudes; si de laudatione etiam impropria, non debuit excludere ea, quae non spirant. Potestigitur quarta explicatio afferri, ut per *omnem spiritum* intelligamus generatim omnia quae vivunt, sive spirituali vita, ut angelos; sive animali, ut bestias; sive utraque, ut homines; sive metaphorica vita, ut cetera omnia, quae, licet in se inanima sint, tamen *Deo vivere* dicuntur, quoniam ita servant et obediunt Deo, ac si viverent et sentirent, et Creatoris mandata perciperent. Unde est illud Ecclesiasticum: «Regem cui omnia vivunt;» in quem sensum accipiendum est illud *Baruch.* iii: «Vocate sunt stellae, et dixerunt: Adsumus;» et illa ex Evangelio: «Imperavit febri, et dimisit eam,» *Luc.* iv; et: «Comminatus est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce; et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna,» *Marc.* iv. Ergo Propheta cum multa percurrisset, et videret se non posse omnia singillatim enumerare, et ad laudandum Deum invilare, voluit compendio omnia comprehendere, et ait: «Omnis spiritus laudet Dominum.» Sed si omnia comprehendere volebat, cur non aperte dicebat: Omne quod subsistit, laudet Dominum? Ratio est, quoniam laudatio ad viventes pertinet, et absurdum videtur res mortuas, aut inanimas vocare ad chorum, praesertim cum idem Propheta dixerit in *Psalm.* cxiii: «Non mortui laudabunt te, Domine.» Et Ezechias apud Isaiam, cap. viii: «Vivens, vivens ipse confitebitur tibi.» Voluit ergo David potius dicere: *Omne quod vivit*, quam: *Omne quod subsistit*, «laudet Dominum,» ut declararet se invitare omnes res ad Deum laudandum, quatenus aliquo modo vivunt, ut supra explicatum est.

Atque hic sit finis hujus Commentarii. Precor autem Deum, ut quemadmodum dedit, ut has divinas laudes utcumque explicare possemus, ita ex misericordia sua donet, ut ali-